

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЄРЧЕНКО Олег Владиславович

УДК 811. 111 '44 : 050 (= 111) : 61

СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ПРИНЦИПИ
НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ СТАТТІ ТА АНОТАЦІЇ
(на матеріалі американської англомовної наукової журнальної
періодики (1992 – 2001 рр.)

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Львів - 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

доктор філологічних наук, професор **Помірко Роман Семенович**,
завідувач кафедри французької філології Львівського національного університету імені Івана Франка

Офіційні опоненти

доктор філологічних наук, професор **Колегаєва Ірина Михайлівна**,
завідувач кафедри лексикології і стилістики англійської мови Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова

кандидат філологічних наук, професор **Бистров Яків Володимирович**,
завідувач кафедри англійської філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Захист відбудеться 28 березня 2016 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка, 79000, м. Львів, вул. Університетська 1, ауд. 405

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано «26» лютого 2016 року

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

О. В. Татаровська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Реферовану дисертацію присвячено дослідженню особливостей репрезентації медичної статті та анотації в англomовних наукових журналах США. Для цієї мети застосовано дискурсивно-функціональний, прагматичний, інтеракційно-соціолінгвістичний та формальний підходи.

Важливість даного питання зумовлена специфікою медичної галузі, яка диференціює питання дискурсу медичної статті та анотації від аналогічних дискурсів в інших галузях науки. Ми поділяємо ідею дискурсу як комунікативної події, яка покликана інтегрувати текст з позамовними, референційними, когнітивними і психологічними чинниками, що опосередковують взаємодію учасників спілкування, їхні мотиви, цілі і стратегії. Для цього застосовувався дискурсивно-когнітивний підхід.

Дискурс письмової медичної комунікації на сьогодні став популярним об'єктом дослідження. Огляд праць (С. В. Вострова, А. В. Боцман, В. І. Клінг, Н. П. Литвиненко, О. В. Кудоярова, М. Коултгард, Д. Аткинсон та ін.), проте, дає підстави стверджувати, що дослідники лише принагідно висвітлюють питання диференціації медичних статей як матриць для побудови анотацій та розкриття прагматико-функціональних механізмів, що використовуються для їх написання.

Загальноприйнятою у мовознавстві є думка про *компресію* як головний механізм перетворення статті в анотацію. Дослідження з питання диференціації процесу компресування дискурсу й тексту в основному ґрунтуються на принципах компресії (Н. А. Вінокуров, І. М. Жілін, Т. Н. Мальчевська, О. Ф. Вакуліна). У нашій праці аналіз різних видів медичних журнальних статей та віднесених до них анотацій дає змогу розробити методикку диференційованого компресування для написання анотацій.

Актуальність дослідження пояснюється необхідністю диференційованого аналізу медичної наукової статті та анотації, а також визначення механізмів перетворення статті в анотацію. Зазвичай, проводились дослідження текстів ESP (English for Specific Purposes – англійської мови для спеціального призначення) в інших галузях науки (С. В. Вострова, С. М. Юдіна, Т. В. Яхонтова). Структурно-композиційні особливості статті у галузі медицини зумовлені специфічними підходами до викладу інформації, яка залежить від завдань періодичного видання, виду статті та вимог щодо оформлення журнальної рубрики.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертацію виконано відповідно до наукової теми "Науково-методичне забезпечення якості навчання професійному спілкуванню іноземними мовами у вищих медичних навчальних закладах України в контексті Болонської угоди", що розроблялась кафедрою іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (№ держреєстрації 01050007867), наукової теми «Теоретичні та практичні аспекти формування медичної терміносистеми у процесі викладання термінології у вищих навчальних медичних закладах» (Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького) (№ держреєстрації 02010793), та наукової теми

“Дискурс навчально-методичних матеріалів з іноземних мов та наукових стратегій в умовах освітньої кредитно-модульної системи” (Львівський національний університет імені Івана Франка) (№ держреєстрації 01064001280; НДР ІГ–41Ф). Результати проведених досліджень плануються до впровадження у навчальний процес для студентів-медиків та груп аспірантів.

Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 22/2 від 26 лютого 2003 р. Тема уточнена на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол №2/6 від 24 червня 2015 р.

Мета дослідження полягає у встановленні специфіки композиційної побудови й функціонування англомовної журнальної статті та анотації.

Реалізація зазначеної мети дослідження передбачає розв’язання таких основних завдань:

- виокремити й описати особливості дискурсивної та текстової побудови англомовної наукової медичної статті на матеріалі американських спеціалізованих журнальних статей;
- визначити основні чинники та їх параметри, що типологізують окрему медичну статтю й анотацію;
- класифікувати комунікативні стратегії і тактики в медичному дискурсі статей й анотацій різних типів;
- провести когнітивно-прагматичну, риторичну та структурну характеристику медичного дискурсу всіх типів вищезгаданих статей й анотацій;
- виокремити та обґрунтувати механізми компресії, що використовуються у написанні анотацій до статей, та підпорядкування їх дискурсивної та текстової структури когнітивно-прагматичним цілям адресанта;
- обґрунтувати характер залежності дискурсивної та текстової структури анотації, що додається до статті, на основі типологізації медичних журнальних статей.

Об’єктом дослідження є англомовний журнальний науковий медичний дискурс, репрезентований науковою статтею та анотацією до неї в американській науковій медичній періодиці.

Предметом дослідження є реалізація комунікативних стратегій і тактик у науковому медичному дискурсі для написання анотації, в основі якої – наукова стаття.

Матеріалом дослідження слугували наукові статті та анотації до них з англомовних медичних журналів США (*The Journal of American Medical Association (JAMA)*; *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery (JTCS)*; *Cell Growth and Differentiation (The Molecular Biology Journal of the American Association for Cancer Research) (CGD)*; *The New England Journal of Medicine (NEJM)*; *The American Journal of Anesthesiology (AJA)*; *Mayo Clinical Proceedings (MCP)* за 1992–2001 роки – по десять номерів кожного журналу, всього 350 статей загальною кількістю 1750 сторінок.

Методика дослідження. Для вирішення поставлених у дисертації завдань використано такі методи дискурсивного та текстового аналізу: структурно-композиційний, прагматико-функціональний, зіставний, фреймовий, описовий, моделювання.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що в ній *вперше* комплексно досліджено медичну статтю та анотацію до неї, встановлено диференційні механізми компресії, які застосовуються для побудови і функціонування різних типів анотацій. Виокремлено причини доручення/недолучення анотацій до мегатексту наукових медичних статей та з'ясовано причини наявності/відсутності маркування текстової композиції анотацій.

Теоретична цінність дисертації полягає у *встановленні закономірностей* побудови та функціонування медичного наукового дискурсу. Висновки щодо специфіки організації дискурсу й тексту наукових медичних журнальних статей та анотацій до них дають можливість глибше зрозуміти природу і сутність цих явищ. Важливим є інтегрований підхід до аналізу дискурсу і тексту статті та анотації з погляду структури, семантики та прагматики.

Практична цінність праці. Отримані результати можуть використовуватися у спецкурсах з проблем дискурсивного аналізу, лінгвістики тексту, стилістики англійської мови, у викладанні англійської мови для студентів-медиків та аспірантів з метою формування у них навичок для ознайомлення зі спеціальною науковою літературою для написання власних статей та анотацій до них.

На захист виносяться такі положення:

1. Наявність чи відсутність анотації у мегатексті наукової журнальної медичної статті зумовлено когнітивно-прагматичними цілями адресанта.

2. У наявності чи відсутності анотацій до медичних статей простежується певна закономірність: а) анотації додаються до наукових журнальних медичних статей дослідницького та оглядового типів; б) довільно марковані структури оглядових статей не містять анотацій у їхньому мегатексті, що пояснюється прагматичним підходом редакцій журналів до вимог оформлення рукописів оглядових статей.

3. Функціонально-текстуальну структуру статті й анотації до неї зумовлено не лише типологізаційними чинниками, а й дискурсивними параметрами наукового дослідження, а також вимогами редколегій, що не дає змоги створити уніфіковану схему такої структуризації для наукових медичних статей.

4. Семантична й кількісна представленість функціональних і формальних *маркерів* як у медичній статті, так і в анотації неоднакова навіть для одного типу статей – це зумовлено вибором та структуризацією адресантом дискурсивного поля для висвітлення певного питання у галузі медичної науки.

5. Наявність формальних маркерів у статтях, що окреслюють текстове поле для реалізації ходів, є основним критерієм протиставлення двох основних типів журналів: широкої і вузької спеціалізації. За наявності/відсутності такого маркування простежується когезивність дискурсивної і, відповідно, текстової ліній

подачі інформації, а саме кількісне і якісне представлення даних дослідження; аргументація критеріїв відбору інформації.

6. Комунікативна стратегія розгортання тексту статті зумовлює вибір конкретного виду *компресування інформації* для написання анотації. Механізми компресії на текстово-граматичному рівні безпосередньо підпорядковані компресії функціональній. Імплицитність текстового представлення наукової праці реалізується синтаксично – в межах окремих речень і когезивно – у плані поєднання цих речень у ширші синтаксичні структури. Така імплицитність є неоднорідна для а) різних типів статей, б) одного типу статей (що входять в один і той самий чи у різні наукові медичні журнали), в) одного чи багатьох розділів окремої статті.

7. Широка чи вузька спеціалізація наукового медичного журналу зумовлює наявність певного типу статей та їх мегатекстової структури у формі анотацій: дослідницької/описової чи оглядової статей з наявними/відсутніми маркованими/немаркованими анотаціями.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного університету імені Данила Галицького, кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка; в доповідях на 5-ій національній конференції TESOL-Україна: «Language Teaching: Classroom, Lab and Beyond» (Львів, 2000); 10-ій національній конференції TESOL-Україна «Комунікація у вік глобалізації: десять років успішного розвитку та здобутків» (Львів, 2005); міжнародній конференції «Інтеграційні процеси у викладанні іноземних мов: теоретичні засади та прикладні аспекти» (Львів, 2009); II-ій Міжнародній науково-методичній конференції «Навчання англomовної академічної комунікації в Україні та у світі: проблеми і перспективи» (Львів, 2011); висвітлені у колективних монографіях, статтях наукових журналів, збірників, тезах доповідей.

Публікації. Основні положення дисертації викладено у п'яти статтях, надрукованих у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, в одній статті, надрукованій у колективній монографії, в одній статті, надрукованій у матеріалах науково-практичної відео конференції, в одній статті, надрукованій в Австрії, у тезах доповідей на семи національних та міжнародних конференціях.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, переліку умовних скорочень (назв журналів), списку використаних джерел, додатків.

Загальний обсяг дисертації - 267 сторінок, з них 193 сторінки основного тексту, додатків 46 сторінок; список використаної літератури містить 318 джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** подано обґрунтування теми, окреслено предмет і об'єкт дослідження, визначено його основну мету та завдання, обґрунтовано актуальність; відзначено наукову новизну, основні положення, які винесено на

захист, описано методи дослідження, викладено теоретичне і практичне значення його результатів; наведено відомості про апробацію дослідження та публікації.

У першому розділі – «Теоретичні засади дослідження англомовного американського медичного дискурсу» - представлено критичний огляд праць з проблематики, проаналізовано вітчизняні й зарубіжні дослідження з даної тематики, розкрито провідні теоретичні засади лінгвістики тексту та дискурсу з метою висвітлення таких основних понять, як дискурс, текст, професійний дискурс, професійний текст.

Найдавнішою у мовознавстві традицією щодо аналізу дискурсу був формальний підхід, прихильники якого (В. Дресслер, П. Сьюрен, Р. Богранд, О. Москальська) зосереджувались на встановленні формальних властивостей мови. Менш документально представленим є функціональний підхід (Е. Бенвеніст, Т. ван Дейк, К. Пайк). Основна відмінність поглядів на відношення між структурою та функцією полягає у різних підходах до трактування понять «текст», «дискурс» у зарубіжному мовознавстві.

Представниками шкіл лінгвістики, що різняться у своїх поглядах на дискурс, є Н. Хомський (формалізм) та М. Хеллідей (функціональний підхід). Перший є прихильником підходу до мови передусім як ментального явища. М. Хеллідей вважає за доцільне розглядати дискурс як суспільне явище. Тобто, функціоналісти досліджують мову з огляду на її суспільну функцію. Зарубіжні вчені (Н. Фейрклау, Р. Фаулер та ін.) стверджують, що дискурс є передусім соціальною практикою застосування мови, яка зумовлена ідеологією та соціальним знанням, відносинами, соціальною ідентичністю. Таке розуміння дискурсу не лише відображає соціальне утворення, а й формує його, визначає взаємодію особистості й суспільства. Як зазначає Н. А. Слюсарєва, аналіз мови у її живому вжитку у поєднанні двох підходів до аналізу мовних явищ – власне мовного та позамовного (тобто ситуативного, соціального, культурно-історичного та інших аспектів) – має велике значення, адже позамовні знання про світ, думки, приписи, цілі адресанта, стосунки комунікантів – це контекст, необхідний для розуміння тексту.

Саме визначення такої категорії, як *дискурс*, уже передбачає деяку ідеологічну орієнтацію, власний погляд на аналіз мови та мовного спілкування. Д. Шиффрін вирізняє три основних підходи до трактування цього поняття: 1) з позицій формально або структурно орієнтованої лінгвістики – дискурс як «мову вище рівня пропозиції чи словосполучення»; 2) функціональний – «мова у вжитку»; 3) взаємодія форми і функції – «дискурс як висловлення».

У нашому розумінні *тексту* та *дискурсу* виходимо з положень про те, що дискурс як лінгвокогнітивна діяльність передбачає протиставлення тексту як продукту мовної діяльності. Текст можна трактувати як дискурс лише тоді, «коли він реально сприймається і потрапляє в плінну свідомість людини, оскільки дискурс визначається як «явище процесуальне, дієве, тобто як синхронно здійснюваний процес породження тексту або ж його сприйняття» (Є. С. Кубрякова).

Розглянуто поняття *прагматичного підходу* до дискурсу, де дискурс розглядають як послідовність зв'язків між діями та існування певних закономірностей для побудови цілісного висловлення (когерентності).

Важливе місце у дослідженні займає розгляд *когнітивного підходу*, в рамках якого мовознавці досліджують типи, види і способи організації у свідомості людини мовних і немовних знань, які необхідні для успішної комунікації (встановлення домовленостей про норми у вживанні значень, інтерпретацій та понять). Аналіз структур репрезентації цих знань проводиться в термінах фреймів, скриптів, сценаріїв, когнітивних схем та моделей, розглядаються різні погляди на фрейм як понятійну категорію у працях М. Мінського, Ч. Філлмора, Д. Шіффрін, Т. ван Дейка та ін.

Для визначення природи наукової медичної статті з анотацією у дисертації використано *метод фреймування*, який розглядається як явище статичне, оскільки це певна структура даних (образ), а також застосовано поняття *ходів* та *кроків* як явищ кінетичних/рухомих. «Ходи» віднесено до функціонального аспекту побудови адресантом певного дискурсу, який можна співвіднести з когнітивно-прагматичним підходом до встановлення природи та структури такого дискурсу, а «кроки» – до формального аспекту, який проявляється на текстовому рівні у вигляді маркованих структур, що поєднуються між собою.

У роботі також розглядається співвідношення понять *текст* і *дискурс*, *професійний дискурс* і *науковий текст* та погляди Н. Д. Арутюнової, І. М. Колегаєвої, І. Р. Гальперіна, Є. С. Кубрякової, М. Хеллідея, М. Стаббса, Дж. Свейлза та ін. Професійний дискурс вимагає певної професійної норми. У професійному дискурсі адресант оперує тими когнітивно-прагматичними та риторичними засобами, які визначені дискурсивною спільнотою. У науковому тексті вирізняють багато дискурсивних параметрів: адресанта і адресата, їх комунікативну цільову настанову, мету повідомлення і зміст повідомлень, сферу спілкування, зовнішні та внутрішні контекстуальні умови.

У цьому контексті структура наукового тексту є прикладом синтезу *логічних* і *риторичних* засобів, які слугують для аргументації наукової інформації та переконування. Критичний аналіз поглядів А. Д. Белової, Ф. Прокоповича, Х. Перельмана, А. Ф. Лосева, Є. І. Варгіної та ін. дав змогу висвітлити основні характеристики наукової письмової комунікації.

В аналізі статті та анотації до неї в англomовному науковому медичному журналі звертається увага на структуру інформації, представлені у причинно-наслідкових відношеннях; на чітке розмежування аргументів, які є компонентом стратегії представлення інформації. Вибір риторичних засобів зумовлений когнітивно-прагматичними інтенціями адресанта.

У підрозділі **«Методологічні засади та методика аналізу англomовної журнальної медичної статті та анотації: механізми їх побудови»** окреслено комплексний характер методики дослідження, з урахуванням специфіки мовних явищ, які трапляються в англomовних журнальних статтях у галузі медицини.

Перелік методологічних засад, якими ми керувалися, включно із загально-науковими методиками дослідження, охопив *індукцію, дедукцію, аналіз та синтез*.

Метод дедукції нерозривно пов'язаний з індукцією. Їх було застосовано у рівній мірі, з використанням загальних наукових положень для дослідження конкретних явищ. Це стосується *функціонального* аспекту аналізу статей та анотацій. Значне місце для дослідження теми мав метод *моделювання*, де аналіз когнітивно-прагматичних інтенцій автора медичної статті та їх втілення на мовному та фреймовому рівнях дозволив системно та об'єктивно описати статтю та анотацію у структурному та функціональному ракурсах. У таку модель долучено системний *прийом структуризації* наукового тексту за допомогою функціональних *ходів та кроків*. Це дозволило згодом простежити якісно й кількісно той обсяг інформації, який переходить з площини наукової статті у площину анотації. *Функціональний підхід* дозволив виокремити низку причин долучення чи недолучення анотацій до мегатекстів наукових статей, з'ясувати причини присутності/відсутності маркування для написання анотацій.

Функціональний метод нерозривно пов'язаний зі *структурним*. Він дав змогу дослідити лінійні синтаксичні структури, за допомогою яких автор медичної статті реалізує функціональну систему ходів та кроків. Структурний метод допоміг диференціювати застосування таких лінійних синтаксичних структур: когезивність їхнього представлення на текстовому рівні з експліцитними формальними маркерами когезивності та імпліцитними маркерами, аналіз яких можливий з функціональних позицій. У даному аналізі також розглядався *принцип наративності* та способи його текстової реалізації у різних секціях медичних статей та в анотаціях. *Фреймовий метод* є допоміжним. Він дозволив з'ясувати межі семантичного поля різних видів статей, вибраних як об'єкт дослідження. Фреймовий метод є синонімічним *сценарію* чи *скрипту*. Ці терміни позначають динамічні структури репрезентації знань. При цьому, ми розглядали метод фреймування як явище статичне, як певну структуру даних, а функціональний метод, з виділенням ходів та кроків у випадку наукової медичної статті – як явище кінетичне.

Принципи риторики в ході дослідження розглядалися з позицій і функціональних, і формальних для проведення аналізу різних типів статей, а також їхніх функціональних частин. У ході виділення одиниць аналізу (інвентаризації) медичної статті та анотації, їхньої сегментації та таксонії (класифікації одиниць), застосовано *структурний метод*, який ми ототожнюємо з *методом описовим*.

Таким чином, усі застосовані методи у сукупності дозволили вирішити поставлені перед дослідженням завдання.

У **другому розділі** – **«Типологізація англомовних медичних статей як фундаменту для побудови анотацій»** – розглянуто основні жанри письмової професійної комунікації в галузі медицини, з метою відбору низки найтиповіших американських англомовних наукових медичних журналів. Ми дотримуємося

класифікації журналів, автором якої є С. Бізенбах-Лукас (професійний, квазі-професійний, науково-популярний). Ми враховували дискурсивні та текстуальні параметри статей журналу з точки зору *структури, прагматики, функцій мови, формального підходу*. На основі комплексного застосування цих параметрів було вибрано медичні журнали з типовими для науково-професійного стилю вузькоспеціалізованими статтями з анотаціями. За основу такого аналізу взято журнал *JAMA (The Journal of American Medical Association)*, що найповніше представляє всі різноманітні рубрики, а також порівняльний аналіз рубрик інших журналів (тотожних чи специфічних): *NEJM (The New England Journal of Medicine)*, *CGD (Cell Growth and Differentiation)*, *JTCS (Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery)*, *MCP (Mayo Clinic Proceedings)*. Проведено диференційний огляд усіх типів журнальних рубрик для з'ясування причин винесення чи не винесення анотацій до статей. Здійснений огляд дав змогу звузити рамки дослідження до двох типів статей – *дослідницької (з підтипом описової)* та *оглядової*. На основі дискурсивних і текстуальних параметрів, у комплексі з теорією «фреймів» М. Мінського та структурного аналізу *ходів* за моделлю Дж. Свейлза проведено аналіз тих статей, у мегатексті яких було виявлено анотацію.

За основу взято таке визначення *ходів і кроків*, де «хід є функціональною одиницею, що відноситься до визначеного, з чіткими межами, комунікативного акту, створеного для досягнення однієї основної комунікативної мети» (Дж. Свейлз), тобто розглядаємо *хід* як статичне явище, що має логічну/прагматичну природу. На відміну від *ходу*, *крок* можна охарактеризувати як рух механічний, кінетичний, такий, що слугує засобом виявлення та встановлення меж для *ходу*, і який виконує ті приписи, які ставить адресант для побудови певного *ходу*. За допомогою структури *ходів* у комплексі з мовними рисами, що проявляються на текстовому рівні, відображаються комунікативні цілі як інтродуктивної секції (мотивації й аргументації необхідності проведення нового дослідження), так й інших секцій аналізованих статей. Визначення зв'язку між елементами структури (*ходами і кроками*) з мовною реалізацією на лексико-граматичному рівні дає змогу подолати труднощі у виявленні та встановленні *ходів*.

У медичних статтях зазначених типів *заголовки і підзаголовки*, що фреймують дискурс статті, є маркерами, які дають змогу адресатові простежити послідовність і *хід* викладу інформації, аспекти його дискурсивної інтенції та специфіку його дослідження. (Варто зауважити, що *підзаголовки* виконують допоміжну функцію для пошукових комп'ютерних програм). У досліджуваних наукових статтях таке маркування є максимально точним, специфікованим та інформативним. У ньому відсутні узагальнення, що відображається на текстовому рівні у відповідних назвах розділів, у яких зафіксовано ключові пункти повідомлення. Це стосується й назв підрозділів, які, згідно з редакційними вимогами, повинні виконувати суплементарну функцію розширення чи ампліфікації питання розділу, до якого їх включено.

Важливе місце у дослідженні займає розгляд секцій статей з аналізом ходів та кроків на зразку моделі *CARS* (*Create a Research Space* – творення дослідницького простору) Дж. Свейлза. Проведено аналіз кожної секції статей з поділом на ходи та кроки у *дослідницьких* (ДС) та *оглядових* статтях (ОГС). Між окремими секціями ДС і ОГС наявні суттєві відмінності *дискурсивної побудови*, що виражено у різниці застосування ходів як у якісному (риторичному), так і в кількісному (структура ходів) відношенні. І в ДС, і в ОГС здійснюється опис та виклад даних досліджень і додається кількісний аналіз, проте дискурсивні суб'єкти, які викладають інформацію у першому і другому випадках, є різними. У ДС центральною і найголовнішою секцією є «Результати». Але варто також зазначити, що комунікативною метою цієї секції є не лише повідомлення про результати, а й коментарі про них. Формальний аналіз на *текстовому рівні* не виявив суттєвих відмінностей між ДС і ОГС, що вказує на відсутність залежності між прагматичними приписами адресантів у створенні обох видів статей. Наявність тих чи інших формальних маркерів, що окреслюють текстове поле як реалізацію ходів, залежить від тих самих критеріїв, за якими ми розподіляли різні наукові журнали. Однак, основним критерієм є протиставлення двох основних типів журналів: широкої і вузької спеціалізації. За наявності такого розмаїття маркування або ж і відсутності його простежується когезивність дискурсивної лінії подачі інформації, яку ми розділили на три кроки: 1) кількісне і якісне представлення даних дослідження; 2) аргументація критеріїв відбору даних; 3) опис аналізу даних. За реалізації трьох кроків у всіх журналах спостерігаємо синтаксично-граматичну та риторичну техніку адресантів: повна сконденсованість подачі інформації, яка не стає компресованою, тобто дані подаються з використанням експліцитних лексем з окремими поясненнями/дефініціями.

У побудові дискурсу завершальної частини секції «Методи» у всіх статтях зазначених журналів є кількісний аналіз з описом засобів, які застосовувалися для проведення експерименту чи дослідження, а також аргументація проведення таких процедур. У цьому контексті спостерігається методичність викладу інформації про такі процедури, що на синтаксичному рівні незмінно супроводжується наявними інфінітивами – індикаторами мети та *for-phrases*. Наприклад: *logistic regression was used to estimate...; both models were combined to calculate...; all analyses were weighed for differential probability of selection* тощо.

На **формальному рівні** спостерігаємо наявність клішованих фраз (*there is evidence to show that...; clinical trials have proven... тощо*). У ДС відсутність референцій на попередні дослідження та вживання дейксису сигналізує про мету автора представити власне дослідження модифікаторами місця, часу, мети: *this; now; the recent; here; in this article we report the results; the objective of this analysis* тощо.

Аналіз статей засвідчує, що на текстовому рівні існують певні закономірності представлення наукової інформації. Для референцій на попереднє дослідження, що покликані узагальнити тему, використовуються речення у минулому часі з додаванням стислих кількісних даних. На синтаксичному рівні вживаються формальні підмети та пасивні дієслівні конструкції, що дають змогу

компресувати фоновий матеріал (*they found that...; as currently defined...*). Якщо використовуються конструкції з дієсловами в активному стані, то і в них адресант компресує та узагальнює інформацію вживанням ретроспективних хронотопів (*recent, lately, long*) з відтінком невизначеності та модифікаторів (*relatively, unclear* тощо).

Для заповнення прогалини, що існує в наукових знаннях, для тез адресанта характерна модальність риторичного оформлення, тобто вживаються сполучні слова, що вказують на протиріччя (*however, yet, unfortunately, although, but* тощо). У цьому контексті також виокремлено тези, які на формальному рівні відзначаються негативною конотацією, спричинену прийомом лексичного заперечення (*without, lack, limited, inconclusive*); синтаксичних конструкцій (*the..., the...*); клішованих фраз (*It is reasonable to suggest that...*); модальних дієслів (*this should not surprise us...*).

Чітке представлення даних про матеріали/суб'єкти дослідження проявляється на синтаксичному рівні частим вживанням пасивних конструкцій (*they were aged; individuals/subjects were screened/were recruited/were scheduled; cases were included*), які допомагають здійснити референції на джерело даних; вживання *Past Simple Tense* як формального індикатора параметрів даних (*we estimated; we calculated; they satisfied criteria*); вживання експліцитних лексем (*the study population...; criteria for the inclusion...; a retrospective analysis was done...*).

Мета вживання пасивних конструкцій зводиться до двох аспектів: необхідність деперсоналізації дискурсу адресантом, який прагне підкреслити аспекти та результати; пасивні конструкції дозволяють конденсувати та скорочувати текст. У разі якщо вживаються вирази із зазначеним суб'єктом (*we investigated..., our findings suggest..*), вони можуть виражати більшу скромність у розумінні висновків, які робить адресант, оскільки пасивні конструкції чи деноміналізація речень можуть дати адресатові враження, що твердження автора є універсальною істиною, а не висновком окремого дослідника.

На текстовому рівні ОгС сценарій дискурсу представлено риторичними маркерами, які слугують вказівками як на послідовність та структуру сценарію представлення відібраного інформативного матеріалу (маркери доповнення – *furthermore, moreover, in addition*; маркери часу – *within, first, currently*; маркери причини й наслідку – *hence, due to*; маркери протиставлення – *however, but, in contrast*; маркери об'єднання, виокремлення та узагальнення – *taken together, particularly*), так і опосередковано дають змогу адресантові висловити власне ставлення і навіть зробити певні коментарі до матеріалу, який він подає.

У всіх ДС секція «Коментарі»/«Дискусія» представлена об'ємно. Дискурсивно-риторична природа секції полягає в контекстуалізації дослідження, про яке повідомляється у статті, тобто, віднесенні його до контексту попередніх досліджень у тій самій галузі – таким чином відображається дискурсивний зв'язок адресанта повідомлення з широкою науковою спільнотою. У цій секції простежується насичення мовної експліцитності думки адресантом, що проявляється у збільшеній *наративності* на текстовому рівні, тобто у переміщенні акценту з пред-

метного викладу даних, фактів, матеріалів до розширеної оповіді з допомогою виведення на експліцитний рівень інформації про отримані дані у формі переказу із додаванням адресантом власних коментарів, зауважень, приміток тощо. Наприклад: *A previous meta-analysis did not find such a difference between types of interferon; however, that study focused exclusively on initial treatment with interferon alone.*

У третьому розділі – «Дискурс анотації як елемента мегадискурсу наукової медичної статті» - проведено аналіз функціональної, лексико-граматичної, стилістичної, риторичної структур анотацій, як елемента мегадискурсу і мегатексту дослідницьких та оглядових статей, з урахуванням наявності двох підвидів таких анотацій, де перший входить у мегатекст наукової статті, а другий – представляє окремий вид тексту, хоча і має аналогічну до першого підвиду дискурсивну та текстову організацію.

І. М. Колегаєва вважає анотацію «допоміжним елементом мегатексту». У даній праці розглядаються анотації, які Т. В. Яхонтова характеризує як «власне анотація» й ділить їх на *інформативні* (охоплюють основні результати дослідження та різні специфічні параметри) та *індикативні* (вказують на тему повідомлення у формі короткого опису до великих за обсягом теоретичних праць).

На основі цього виділені такі аспекти дослідження анотації:

1) формулювання чіткої дефініції для анотацій, що застосовуються в англійськомовних американських спеціалізованих журналах; 2) класифікація анотацій; 3) аналіз кожного типу анотацій згідно з отриманою класифікацією.

Основна функція анотації полягає в компресованому узагальненому представленні дискурсу статті. У контексті дослідження анотацій проаналізовано різні види компресування інформації про окреме наукове дослідження з функціональних та формальних позицій: компресія функціонує на різних мовних рівнях і проявляється у двох площинах – структури та змісту.

У світлі загальних характеристик *анотацій* виявлено, що всі загальні функції власне анотацій присутні в підвиді анотації до медичної статті, а саме: *суплементарна (допоміжна) функція*, що дає змогу адресатові дати оцінку пропонованої йому статті так, як цього прагне адресант; *функція підтримки комунікації* та *презентаційна функція*, оскільки анотація до медичної статті є важливим чинником у науковому спілкуванні, як і сама стаття; *інформативна функція*, яка полягає в характеристиці змісту статті у формі тезового звіту; *функція підсумовування*, коли резюмуються та абстрагуються всі основні фрагменти статті; *специфікаційно-індикативна функція*, позаяк сама наявність в мегатексті анотації свідчить про прагматичний напрям і прагматичні завдання статті (іншими словами, тип статті); *селективна та риторична функції*, оскільки анотація служить адресатові попереднім інформатором у вирішенні питання доцільності чи недоцільності звернення до основного тексту та способи такого звернення, через наявність у ряді згаданих журналів статей з різних напрямів медичної науки, а також статей про різні клінічні дослідження в якійсь одній області.

У дослідженні проаналізовані усі доступні нам числа згаданих медичних журналів. Встановлено, що в цих періодичних виданнях виділяється три типи анотацій: 1) текстуально марковані анотації у препозиції до основного тексту; 2) текстуально немарковані анотації в аналогічній позиції та 3) анотації, аналогічні першому типові, які не входять до мегатексту самої статті, а функціонують як окремі текстові одиниці у спеціально відведеній для них рубриці «*Abstracts*».

На функціональному рівні проведено аналіз дискурсу маркованих та немаркованих анотацій і виявлено причини наявності/відсутності такого маркування. Існує неоднорідність застосування формальних маркерів анотації як в межах одного журналу, так і в журнальних публікаціях. Попри неоднорідність такого представлення можна говорити про три категорії *формальних маркерів* анотації: 1. *типові* (зустрічаються у більшості досліджених анотацій); 2. *вибірково-типові* (зустрічаються у меншості анотацій, але їх не можна вважати довільними); 3. *інші* (ті, які відображають особливі ходи, що застосовуються для побудови дискурсу анотації).

Вдалося з'ясувати, що медичні статті в усіх журнальних рубриках можна умовно розділити на дві основні категорії – з *експозиторним* представленням дискурсу, у якому акцентується увага на повідомленні, викладі та огляді інформації про предмет(и) власного дослідження адресанта, і з *оціночною* презентацією дискурсу, яка представлена коментарями, аналізом таких досліджень, здійсненим автором статті, з розмірковуванням, рекомендаціями, критичними зауваженнями, оглядом письмової продукції, описом-аргументацією в підтримку певної позиції або з зауваженнями до неї. До першої категорії потрапили секції та кластери, в яких вміщено статті з анотаціями, а до другої – секції та кластери зі статтями без анотацій. Саме такий категоріальний розподіл дає підстави припускати, що експозиторність представлення дискурсу спонукає автора вводити у мегатекст власної статті анотацію. Це підтверджується тезою *AMAMS (American Medical Association Manual of Style. A guide for authors and editors)* про те, що «в добу поширення та пошуків даних через електронні засоби комунікації досконало побудована анотація стала надзвичайно важливим чинником у скеруванні читачів до тих статей, які представляють потенційний клінічний і дослідницький інтерес», а це саме ті види статей, що належать до першої категорії.

Здійснений аналіз на текстовому рівні виявив застосування однакової кількості лексичних одиниць кожним з трьох підвидів у середньому 250 слів. Усі функціональні одиниці у формі ходів та кроків представлені у текстах маркованих анотацій підзаголовками (маркерами), які скеровують читача на той чи інший аспект дослідження і відповідають функціональній структурі ходів дискурсу маркованої анотації.

Аналіз анотацій супроводжувався пошуками функціональних та текстових відповідників у самій статті. Це дало змогу виокремити ту частину дискурсу статті, за допомогою якої будується сценарій ходу і дискурсу маркованої анотації. На *синтаксичному рівні* спостерігається тенденція до надання переваги простим реченням. Прості речення тут будуються або за класичним зразком з традиційним

розташуванням членів речення, або за допомогою граматичних конструкцій, які виконують функцію перетворення складних речень на прості: інфінітивні звороти (*patients with ...CFS are more likely ... to develop*); дієприкметникові звороти (*immigration is a major force sustaining the incidents of...*); номінативні сполуки (N+N, N+N+N, Adj +N, PP+N) (*chronic fatigue syndrome; neutrally mediated hypertension*); пасивні дієслівні форми (*little is known about how clinical practice is accepted*), тощо.

Марковані анотації до ДС є текстовими одиницями, де наративність подання інформації у значній мірі редукується виокремленням формальних маркерів на текстовому рівні, що характеризує цей вид анотацій як сукупність окремих маркованих мікросекцій, що будуються на основі функціональної структури ходів, які об'єднані в одну функціональну та текстову композицію.

З огляду на головну тезу про компресію як чинник перетворення статті в анотацію, можна зробити висновок про різну природу та різні ступені компресії, залежно від функціонального призначення того чи іншого ходу та його відповідності певним функціональним одиницям сценарію дискурсу ДС. Тобто, можна стверджувати, що існує необхідність диференційованого підходу до висвітлення питання компресії з метою висвітлення двох аспектів природи компресії: аналітичного (на граматичному, лексичному та синтаксичному рівнях) та функціонального (на рівні дискурсивному, зумовленому певним сценарієм з ходів та кроків). Завдання та специфіка медичних наукових текстів зумовлюють появу та реалізацію особливої функціональної моделі, що має власну смислову природу дискурсу.

Немарковану анотацію до ДС можна композиційно вважати текстом, де функціональні ходи представлено не так, як у випадку маркованої анотації до ДС, а функціональними одиницями, що плавно переходять одна в другу, або й «зливаються» чи «накладаються» одна на одну, що підсилює ефект «оповідності». Це дає змогу вважати немарковані анотації, радше, сконденсованими творами, ніж сукупністю секцій. Тобто, якщо маркована анотація до дослідницької статті має риторичні риси сукупності тез звіту з переліком усіх необхідних параметрів дослідження у формі самодостатніх секцій, кожна з яких висвітлює свій аспект дослідження, то немаркована анотація до дослідницької статті у риторичному відношенні дає такий звіт у формі оповіді без виокремлення таких аспектів на текстовому рівні. Дана риторична відмінність немаркованої анотації не означає відсутності функціональної типологізації композиційної структури. З огляду на це, повне розуміння природи немаркованої анотації може бути забезпечене шляхом функціонального порівняння немаркованої і маркованої анотацій до ДС та аналізу немаркованої анотації до ДС на функціональному та текстовому рівнях. Це дає змогу виокремити механізми перетворення статті в немарковану анотацію (за зразком анотації маркованої). Риторична побудова того чи іншого виду анотації впливає на вид та ступінь компресії анотації.

З огляду на наявність функціонально-граматичних чинників, що є «цеглинами» побудови дискурсу немаркованої анотації ДС та його текстової реалі-

зації, необхідно наголосити на наративності стилю подання інформації цієї секції, яка забезпечується повноцінними реченнями (у минулому часі, з використанням форм активного та пасивного стану) та ввідними фразами з особовими займенниками зразка *We (have) studied...; We used; This study has examined...; We conducted...; We evaluated...; We speculated that...; We have isolated and characterized...; We present a case in which...; It can be difficult to determine....* Дані фрази є формальними маркерами з подвійною функціонально-риторичною функцією: 1) становлять текстові засоби представлення кроків; 2) надають усьому тексту немаркованої анотації до ДС відтінку оповідності.

У ході аналізу немаркованих анотацій до ДС виявлено наявність **чотирьох аспектів** (під терміном «аспект» маємо на увазі некогерентно і не вповні автономно представлену функціональну одиницю): 1) **моделювання дослідження** (*Design*), яке складається з а) медичного/медичних втручання/нь (*Intervention Studies*); б) скринінгу та діагностичних тестів/аналізів (*studies of screening and diagnostic tests*); в) прогнозування (*studies of prognosis*); г) аналіз етіології (*studies of causation*); д) опису клінічних характеристик медичних розладів (*descriptions of the clinical features of medical disorders*); е) досліджень, що містять формальну економічну оцінку (*studies that include a formal economic evaluation*); 2) **пацієнти** (*patients*); 3) **основні заплановані результати** (*main outcome measures*); 4) **результати** (*results*).

Назви перелічених аспектів в основному відповідають функціонально та семантично формальним маркерам маркованої анотації до ДС. Відповідно до цього, можна відзначити функціональну подібність сценарію немаркованої анотації до ДС зі сценарієм маркованої анотації до ДС, з тією різницею, що у маркованій анотації до ДС всі аспекти представлені окремими ходами, які реалізуються у формі маркованих секцій на текстовому рівні, а в немаркованій анотації – текстом у формі оповіді, що базується на двох основних функціональних аспектах, які існують автономно один щодо одного: моделювання дослідження (*Design*) та результати (*Results*). Риторика оповіді не дає підстав характеризувати решту аспектів як окремі кроки, а як єдиний функціональний кластер, де вони застосовуються у контексті згаданих ключових аспектів.

В *оглядовій статті* (ОгС) адресант зосереджується на певній проблемі, щоб представити якнайширший спектр наявної/доступної інформації на певну тему. Існує низка редакційних вимог періодичних видань, які журнали висувають перед авторами-науковцями.

Наявність анотацій до ОгС може пояснюватись структурою цього типу статей у різних журналах. Спостерігається чітка тенденція не додавати анотацій в ОгС, маркованих у довільній формі (це свідчить про відсутність вимог редакцій щодо такої структуризації, яка, ймовірно, керується тим, що огляд буде здійснено ефективніше, якщо його не вводити у суворі рамки вимог).

При цьому спостерігаються два основні підходи редакцій журналів до оформлення рукописів ОгС – «прагматичний» та «ліберальний». Кожен з цих підходів має свої переваги. Перший дає змогу уніфікувати базу даних журналу з

метою полегшення членам наукової медичної спільноти пошук необхідної інформації як у *бібліотечному*, так і в *електронному* вигляді. Другий виходить з тієї позиції, що огляд певної сукупності матеріалів може презентуватися ефективно, якщо адресант не буде обмежений рамками редакційних вимог. У довільному представленні огляду адресант може привернути більше уваги як адресатів-спеціалістів, так і ширшої читацької аудиторії до включеної в огляд інформації. Відсутність анотації компенсується наявністю т. зв. *pre-text* у формі вступної секції та секції *Summary* чи *Conclusions*, що не зменшує мегадискурсних меж огляду.

Типовість формальних маркерів, що долучені у канву тексту анотації, підтверджується редакційними вимогами та маркерами, які охоплюють найзагальніші характеристики типового сценарію процесу огляду. Функціональні межі та вимоги редакцій дозволяють застосувати два види компресування інформації: опис лише включених в огляд досліджень та узагальнене кількісне подання усіх виявлених досліджень та тих, які були включені в огляд.

ВИСНОВКИ

Дисертація здійснена у контексті дослідження поглядів учених, які з середини 50-х років ХХ століття займаються питаннями дискурсу і тексту наукового письмового твору. Як пріоритетні для здійснення нашого дослідження були обрані два підходи – функціональний та формальний. Головне питання нашої праці – диференціювання наукового письмового медичного дискурсу від загальнонаукового. Об'єкт аналізу – наукова медична журнальна стаття, яка є центральним суб'єктом і оптимальним засобом передачі наукових знань та їх поширення у межах наукової медичної спільноти. У попередніх дослідженнях науковців розглядалися одно- чи вузькогалузеві дискурси статей та анотацій інших галузей, проте висновки щодо їх функціональної та текстової організації повною мірою специфіці медичної галузі не відповідали. Медичні дослідження, з огляду на свої особливості, вимагають від суб'єктів комунікації окремих підходів до творення та сприйняття інформації на медичну тему.

За основу функціонального аналізу було взято структуру *ходів* та *кроків*, за допомогою яких вдалося з'ясувати когнітивно-прагматичні моделі організації інформації. Завдяки такому підходу, вдалося систематизувати наукові журнальні публікації у провідній американській медичній періодиці, класифікувати їх та виокремити ті журнальні рубрики, до яких входять статті з анотаціями, а також виокремити три основних типи статей: *дослідницькі*, *описові* та *оглядові*. З огляду на фактичну відсутність кардинальних відмінностей між статтями дослідницькими та описовими, вони розглядалися в одному контексті.

Аналіз дискурсу статей дав змогу виявити неоднорідність їх функціональної будови, зумовленої низкою чинників, а саме типом журнального видання (багатогалузеві чи вузькоспеціалізовані медичні журнали), вимогами журнальних редколегій щодо організації наукових публікацій, когнітивно-прагматичними намірами адресанта, галузевою специфікою наукового медичного дослідження у

структурному та технологічному відношеннях тощо. Розкрито загальні тенденції уніфікації висвітлення окремої публікації у плані її організації, відбору пацієнтів, методів, які для цього застосовуються, попередніх та кінцевих результатів, питання методології й аплікативності дослідження.

І все ж, така уніфікація не дає змоги однозначно трактувати текст медичної наукової статті як однотипну структуру. Як свідчить здійснений аналіз, навіть у межах одного журналу чи рубрики не існує повної однорідності у їх структурі. Функціональна структура ходів та кроків, які забезпечують логічний виклад інформації, зумовлена усіма зазначеними чинниками. У нашій праці систематизовано усі наявні функціональні структури дискурсу і тексту, проведено їх диференційний аналіз з метою виявлення причин такої структуризації.

Подібним чином проведено функціональний та текстовий аналіз статті оглядової, в якій виявлено неоднорідність вибору дискурсивного поля та формальних текстуальних засобів для висвітлення певного питання огляду.

Важливим аспектом аналізу як дослідницьких, так і оглядових статей було питання маркованості/немаркованості текстів цих типів статей та виявлення причин написання статті за типовим чи нетиповим текстовим зразком. Таку типовість/нетиповість зумовлено не лише стандартами певного часопису щодо оформлення письмової продукції, а й низкою інших факторів – взаємозумовленості вибору дискурсивного поля, семантики його складових та риторичних прийомів, застосовуваних адресантом. Власне, ці чинники і вплинули згодом на текстове представлення інформації. Результати такого аналізу використані як основа для подальшого дослідження механізмів перетворення дискурсу та тексту статті в анотацію.

Визначення таких механізмів стало можливим лише після аналізу дискурсу і тексту анотації як особливого на цих рівнях компоненту мегадискурсу і мега-тексту наукової статті. Анотація як важлива маркована частина статті і елемент її мегадискурсу виконує суплементарну стосовно неї функцію. Визначено два види анотації: *маркована* та *немаркована*. Здійснений аналіз дав змогу прояснити таку маркованість/немаркованість, порівняти її з функціональним та текстовим маркуванням статті.

У маркованих статтях наявність як формальних маркерів, так і функціональних одиниць дискурсу цих анотацій виявилась численнішою та систематизованішою. Лише в багатогалузевих журналах виявлене формальне маркування анотацій, і то не повною мірою. Це пояснюється різними підходами редколегій журналів до висвітлення наукової інформації, кожен з яких має свої переваги. Уніфікований підхід зручний для наукової спільноти відбором інформації та її упорядкуванням. Водночас певного сценарію дотримуються адресанти немаркованих анотацій, які є мікротекстами з відтінком оповідності. Ця їх відмінність від маркованих анотацій впливає як на порядок використання функціональних одиниць сценарію, так і на механізми, задіяні для творення дискурсу і тексту анотацій на основі дискурсу і тексту статті.

У дисертаційному дослідженні розкриті компресивні прийоми на різних рівнях, оскільки компресія *a priori* є основним засобом у відборі дискурсивного та текстового матеріалу для анотацій. В аналізі компресії, що перетворює статтю в анотацію, застосовувався диференційний підхід, завдяки якому визначалось, який вид компресії, до якого виду анотації чи її окремої секції використовується для написання анотацій до наукових медичних журнальних статей.

Загалом результати диференційованого аналізу англomовної наукової медичної журнальної статті та анотації до неї дали підстави систематизувати методологічний, теоретичний та академічний матеріал, який буде корисним для фахівців і в сфері мовознавства, і в медичній галузі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті

1. Єрченко О. Особливості дискурсу англomовної статті в галузі медицини / Єрченко О. // Дискурс іноземномовної комунікації (колективна монографія). – Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – Розділ 3.8. – С. 391–395.
2. Єрченко О. Анотація до наукової медичної статті як засіб навчання студентів медичних вузів комунікативним засадам / О. В. Єрченко // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НУ «Острозька академія», 2008. – Вип. 9. – С. 521–525.
3. Єрченко О. Концептуальна диференціація статей з англomовних наукових спеціалізованих (професійних) журналів / О. В. Єрченко // *Studia Germanica et Romanica*: Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання : наук. журнал / ред. кол.: В.Д. Каліущенко (голов. ред.) та ін. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Т. 6. – № 1 (16). – С. 5–14.
4. Єрченко О. Структурно-функціональна специфіка анотації до медичної статті рубрики «Оригінальне дослідження» / Олег Єрченко // Іноземна філологія, 2011. – Вип. 116. – С. 107 – 110.
5. Єрченко О. Номінативні лексико-семантичні кластери як важлива одиниця медичного наукового тексту / О. В. Єрченко // Моніторинг якості викладання іноземних мов у немовних ВНЗ : матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. відео конф. у режимі online (22 берез. 2012 р.). – Х. : Вид-во НФаУ, 2012. – С.45–47. – (Серія «Наука»).
6. Єрченко О. Проблеми диференціації та застосування словосполучень N+N VS ADJ+N як стилістичних та семантичних засобів при навчанні студентів-медиків ESP / Єрченко О. В. // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НУ «Острозька академія», 2013. – Вип. 35. – С. 114–117.
7. Oleh Yerchenko. Ukraine Goes International and Integrated / Oleh Yerchenko // *Internationalization in Teacher Education*. V. 4. Communication / eds. Pia-Maria Rabensteiner, Gerhard Rabensteiner. – Hohengehren : Schneider Verlag Hohengehren GmbH, 2014. – P. 187–209.

8. Єрченко О. Структурно-композиційні особливості текстуально маркованих анотацій в американській науковій медичній періодиці / Єрченко О. В. // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острого: Вид-во НУ «Острозька академія», 2015. – Вип. 59. – С. 254–257.

Тези доповідей

1. Yerchenko O. Teaching newspaper reading (adjective-based approach) / Oleh Yerchenko // IATEFL – Ukraine Second Conference – 1995. “English Language Teaching (ELT) in Ukraine: Past – *Imperfect*, Present – *Indefinite*, Future - ?” (28–30 April, 1995). – Lviv, 1995. – P. 177–178.

2. Yerchenko O. Meaning and Main Types of Senses of Synonymic Dominants “Strong” and “Weak” / Yerchenko O. // The 2nd national TESOL Ukraine conference “The Art and Science of TESOL” (January 20–22, 1997). – Vinnytsya: Vinnytsya Pedagogical Institute, 1997. – P. 95.

3. Yerchenko O. Contextual Analysis of Medical Scientific Discourse / Yerchenko O. // 4th National TESOL Ukraine Conference: TESOL Ukraine: XXI Century Perspectives (January 26-27, 1999). – Khmelnytsky, 1999. – P. 65–66.

4. Yerchenko O. Textual Composition of Scientific Article (in the field of medicine) / O. Yerchenko // 5th National TESOL Ukraine Conference: Language Teaching: Classroom, Lab and Beyond (January 25-26, 2000). – Vinnytsya ; L’viv, 2000. – P. 157–158.

5. Yerchenko O. The Role of Internet-Based Information in Teaching English / Oleh Yerchenko // The 10th Annual National TESOL Ukraine Convention (3–5 March, 2005, L’viv–Kyiv). Communication in the Global Age: Celebrating Ten Years of Development and Success : conference abstracts. – Львів: ПП “Марусич”, 2005. – P. 217–218.

6. Єрченко О. Дискурсивні параметри наукового тексту / Олег Єрченко // Інтеграційні процеси у викладанні іноземних мов: теоретичні засади та прикладні аспекти : зб. матеріалів міжнар. конф. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – С. 94–95.

7. Єрченко О. Проблеми диференціації та застосування словосполучень N+N VS ADJ+N як стилістичних та семантичних засобів при навчанні студентів-медиків ESP / Олег Єрченко // II Міжнар. наук.-метод. конф. «Навчання англійської академічної комунікації в Україні та у світі: проблеми і перспективи» (18–19 листоп. 2011 р., Львів) : програма та тези доповідей. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 49–50.

АНОТАЦІЯ

Єрченко О. В. Структурно-композиційні та лінгвокогнітивні принципи наукової медичної статті та анотації (на матеріалі американської англomовної наукової журнальної періодики (1992–2001 рр.)). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Львівський національний університет імені Івана Франка МОН України, Львів, 2015.

У дисертації досліджено особливості репрезентації медичної статті та анотації в англomовних наукових журналах США. За основу функціонального аналізу було взято структуру *ходів* та *кроків* з метою з'ясування когнітивно-прагматичних моделей організації інформації у дослідницьких, описових та оглядових статтях. Важливим аспектом дослідження було питання маркованості/немаркованості текстів статей та анотацій, з подальшим дослідженням механізмів перетворення дискурсу та тексту статті в анотацію.

Досліджено марковану та немарковану анотації та проведено порівняння анотації з функціональним та текстовим маркуванням статті. У дослідженні висвітлено компресивні прийоми як основні засоби у процесі відбору дискурсивного та текстового матеріалу для анотацій.

Ключові слова: дискурс, текст, стаття, анотація, маркування, компресія, функціональні структури, диференційний аналіз.

АННОТАЦИЯ

Єрченко О.В. Структурно-композиционные и лингвокогнитивные принципы научной медицинской статьи и аннотации (на материале американской англоязычной научной журнальной периодики (1992–2001 гг.)). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко МОН Украины, Львов, 2015.

В диссертации исследовано особенности репрезентации медицинской статьи и аннотации в англоязычных научных журналах США. Основанием для функционального анализа послужила структура *ходов* и *шагов* с целью выяснения когнитивно-прагматических моделей организации информации в исследовательских, описательных и обзорных статьях. Важным аспектом исследования был вопрос маркирования/немаркирования текстов статей и аннотаций, с последующим исследованием механизмов превращения дискурса и текста статьи в аннотацию.

Исследовано маркированную и немаркированную аннотации и проведено сравнение аннотации с функциональным и текстовым маркированием статьи. В диссертации определено компресивные приемы как основные средства в процессе отбора дискурсивного и текстового материала для аннотаций.

Ключевые слова: дискурс, текст, статья, аннотация, маркирование, компрессия, функциональные структуры, дифференциальный анализ.

ABSTRACT

Yerchenko O. V. Structural-compositional and linguistic-cognitive principles of scientific medical article and abstract (based on American scientific journal periodicals (years 1992–2001)). – Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Philology, by speciality 10.02.04 – Germanic languages. L'viv Ivan Franko National University. Ministry of Education and Science of Ukraine, L'viv, 2015.

The peculiarities of representing medical article and abstract in American scientific medical journals have been researched. The dissertation focuses its attention on research articles and the ways of composing abstracts to them on the basis of functional and formal approaches. These approaches helped to review medical scientific journals, classify them and single out the articles with abstracts attached.

Three types of articles were chosen for analysis: research, descriptive and review ones. Research and descriptive articles appeared not to have principal differences and were analyzed in the same context. Discourse analysis of the articles showed heterogeneity of their functional structure specified by several factors: the type of the journal; editorial board requirements; author's cognitive and pragmatic intentions; medical branch peculiarities.

The basis of the functional analysis was the structure of *moves* and *steps*, with the aim of clarifying cognitive and pragmatic models of information organization in research, descriptive and review articles. The problem of marked/unmarked article and abstract texts was an important aspect of the research, with the further investigation of mechanisms in transforming discourse and text of an article into the abstract to it.

The research analysis has been performed on the basis of marked and unmarked abstracts, comparing these abstracts with functional and text marking in the corresponding articles. Three categories of formal markers in abstracts were singled out: 1) typical (used in most research articles); 2) selective-typical (used in minority but they cannot be considered arbitrary); 3) others (they reflect special moves used for structure discourse in abstracts). There exists strict cohesion of discourse information presenting: quantitative and qualitative presenting of the research data; argumentation of data selection criteria; data analysis description. At the text level there is certain regularity in presenting research information: frequent use of passive constructions, which help to refer to the source of information; Past Simple Tense is used as a formal indicator to the data; the use of explicit lexemes.

In review articles the author concentrates on a certain problem in order to present all available information concerning it. The abstracts to them are not restricted by editorial requirements.

The differential methods of compression were covered as the principal means in the process of discourse and text data extraction for abstracts.

Key words: discourse, text, article, abstract, marking, compression, functional structures, differential analysis.